

ARHIVSKA ZBIRKA FRANJEVAČKOG SAMOSTANA NA TRSATU

U Franjevačkom samostanu na Trsatu postoji relativno bogata i sačuvana arhivska zbirka. Njezin je autor Franjevački samostan na Trsatu, a osnovan je darovnicama Martina Frankopana 1431. i 1453, premda, izgleda, djelatnost franjevaca u njem počinje 1468. godine. Arhivska je zbirka prvenstveno ovisna o djelovanju samostana, ali je očito da nije bio samo lokalnog značenja, jer je Trsat krajem 16. st. bio zbjeg bosanskih, dalmatinskih i ličkih franjevaca, a u 17. i 18. st. središte potridentske franjevačke i crkvene obnove u zapadnom dijelu Banske Hrvatske. Mada je za Napoleonove Ilirije trsatski samostan bio centar Ilirske franjevačke provincije, kasnije gubi sve više svoje značenje. U svakom slučaju osobitu važnost ima samostan vjekovima zbog službeničke funkcije svojih članova u trsatskom prošteništvu Majke Božje što se očituje u nižu darovnica i ostavština.

Arhivska je građa pohranjena u knjižnici trsatskog samostana (Rijeka, Frankopanski trg 12) i smještena u četverokrnlom drvenom ormaru. U više je navrata sređivana tako da danas na dokumentima stoje različite signature i numeracije. Nema sumnje da je u mnogočem briga za arhivsku zbirku izazvana brojnim parnicama trsatskih franjevaca u borbi za prava i povlastice koje im je garantirala darovnica Martina Frankopana, ali također i općim franjevačkim zakonodavstvom koje je još 1593. donijelo odredbe o osnivanju i organizaciji arhivske službe u pojedinim samostanima.

Danas postoje **dva inventara zbirke**, ali nijedan nije cjelovit. Prvi je učinio polovicom prošlog vijeka Jakob Marenčić (trsatski gvardijan od 1844. do 1847), a drugi je sastavio nekoliko desetljeća kasnije Bonaventura Sell (trsatski gvardijan od 1878. do 1880). Sell je također priredio sumarna regesta dokumenata po kronološkom redu do 1711. godine, mada je građa inače poredana po predmetnom rasporedu. Nepoznata je ruka, vjerojatno u ovom stoljeću, ne poštivajući prethodna razvrstavanja, svu građu povezala u manje svežnjeve obilježene po šest različitih sistematizacija. Kad je za vrijeme prošloga rata zbirka bila sakrivena, izgubila se svaka sredečnost. Zato se sada vrši sređivanje po Marenčićevoj i Sellovoj razdiobi uz pomoć Historijskog arhiva u Rijeci. Tako su danas diplome i spisi smješteni u 30 velikih arhivskih kutija, a izvan njih su ostale 23 uredske knjige, i 1 fascikul slika i 1 fascikul novinskih izrezaka.

Arhivska je zbirka trsatskog samostana teško stradala 5. ožujka 1669. god. kad je požar uništio bogatu biblioteku u kojoj je, prema Glavišićevu izvještaju, bilo mnogo dragocjenih rukopisa i ljetopisa, posebno

tzv. Medvedgradske uspomene. Također je, čini se, zbirka osiromašena početkom 18. st. kad je samostan u Ljubljani preuzeo vodeće mjesto pa su mnogi dokumenti bili preneseni onamo. Postoji popis građe odnesene u Ljubljanu, ali do sada nije u Ljubljani nigdje pronađena. U sadašnjoj zbirci na Trsatu najstariji je spis diploma bana Ivaniša Cetinskog iz god. 1433, zatim slijedi niz papinskih i carskih diploma, a naravno i velikaških, posebno Frankopana. Spomenuti dio građe, pa 16 pisama korespondencije književnika Franje Glavinića s Frankopanima, zatim zbirke dopisa crkvenih i državnih vlasti, a napose skupina dokumenata bivšeg Franjevačkog samostana u Senju, svakako predstavljaju izvore za našu opću crkvenu i kulturnu povijest. Posebno upozoravam na zbirku glagoljskih spisa koja po svom sadržaju može pružiti doprinos za hrvatsku pravnu povijest. Najveći dio građe može imati važnost za lokalnu i regionalnu povijest zbog spisa o mnogim ostavštinama, parnicama, posjedima i samostanskim dobrima. U ovom je kratkom pregledu inventara Arhivske zbirke trsatskog Franjevačkog samostana potrebno spomenuti da se u njoj nalazi dio rukopisne baštine Franje Glavinića (1582—1652), Petra Francetića (1645—1725), crkvenog historiografa Klarusa Pasconija (1670—1741), historičara i teološkog pisca.

Kad se dovede kraju započeti posao sređivanja, možemo se nadati da će ova zbirka pružiti istraživačima bogat materijal.

Emanuel Hoško